

Ádám Jenő emlékezete

Bevezető a 2015. október 9-én, Szigetszentmiklóson,
Ádám Jenő szobrának avatása utáni koncerten

„Ha visszaemlékszem a nyolc évtizedet meghaladó időre, amit éltem, azt egyetlen egyenes vonallal tudnám összekötni a mai napig... Az a vonal elég feszes, nem is engedett soha. És meg lehet pendíteni, és zeng, mint egy húr. Ez a vonal a pedagógia, a tanítás. Tanítónak születtem, és tanító maradtam mind a mai napig.”
(Ádám Jenő-1978.)

Tisztelt Hallgatóim! Hölgyeim és Uraim!

Akinek az emlékére ma itt Szigetszentmiklóson az Ádám Jenő Zeneiskola jóvoltából összegyűltünk, a 20. század nagy magyar karizmatikusa, a nemzetszervezők messze sugárzó példája volt. Ádám Jenő 1978-ban elmondott szavaival köszöntöm önöket. Ki is volt Ő? Valljon Ő magáról és beszéljenek a kortársak, hiszen ezek összessége adhat hiteles képet róla. Szokolay Sándor tette fel a kérdést, amely ma sem veszített aktualitásából:

„Hol vannak ma a Láng-Lelkű emberek? ... Nyomuk vészett! Ádám Jenő minden minőségében mozgósító, lelkesítő, sodró lendületű, ellenállhatatlan apostola volt Nemzetünknek! Karnagyként, zeneakadémiai tanárként, zeneszerzőként, tankönyvíróként, elragadó előadóként, a magyar népdal éneklésének Újraélesztőjeként, - a Zene Titkainak nagy Feltárójaként, - mindig és mindenkor ránk szórta aranyát, s erre az elárvult magyar népre!

Kötelességünk az Ő Látnoki Nagyságát „újratanulnunk!” Kötelességünk Ádám Jenő örökségét ápolnunk, - mert „nélküle” Európa is szegényebb, s jelentéktelenebb...

Népünk nagy tanítója volt, a legkülönbek közül való! Bámulatra méltó életutat járt végig. Hősi és tragikus élet jutott neki osztályrészül. Magánélete a görög tragédiák sorscsapásaival vetekedett. Életét gyönyörűséges gyötrelmekkel élte. A zenét szavai nem csak felidézték, de hatalmas képzetkeltő erővel J E L E N Í T E T T É K is... Fület – nyitó, szemet – nyitó, szívet – nyitó nevelőnk volt.”

Szinte regénybe illő életrajzának epizódjai különleges hitről, lelki erőről tanúskodnak. Szibériai hadifogsága idején megtanul oroszul, lefordítja a János vitézt, betanítja fogolytársainak, akikkel több ezer km-t járnak be az előadással. Tatárszokban zeneiskolát alapít. Razdolnojében Berecz Ottó fogolytársával az ócskapiacra beszerzett kellékekből ötöktávós zongorát készítenek, amelyet egy kozák támadáskor baltával szétvernek. Ezután a tábori istentisztelet számára

harmóniumot állítanak össze. A közelmúltban tudtam meg, hogy ezt hihetetlen módon, hosszú hajóúton sikerült hazahozni. Hiteles másolata megtekinthető a városi múzeumban Hajdúszoboszlón.

Még a háború előtt Ádám Jenő a Budai Tanítóképzőben magyar-német-történelem szakos diplomát szerez. Majd Kodály híres zeneszerzés osztályában tizenharmad magával lesz a Mester „tábornoki karának” reprezentánsa, mint a magyar zenepedagógia atyja. Minden iskolatípusban tanított. Jól lehet zeneszerzői pályája nagyszerű kompozíciókkal indult (Dominica-szvit, Magyar karácsony, Mária Valéria c. színpadi művek), engedett Kodály határozott javaslatának, és Galyatetőn hat hét termékeny munkálkodás gyümölcseként megszületett az életmű csúcsteljesítménye a „Módszeres énektanítás a relatív szolmizáció alapján” című könyv, aztán a SZÓ-MI éneklészetek. A könyvhöz a Mester írt előszót: „... amerre a könyv elindul, mindenfelé vígan rajzó gyermekereget látok nyomában. Dalolva vonulnak, mint Donatello angyalai, kóta lappal kezükben. De most már nem mindegy, hogy felfordítva tartják-e, mert értik, tudják mit jelent. Új korszak hajnalán vagyunk: A felszabadult magyarabb gyermek, emberkort érve megteremti a magyarabb és boldogabb Magyarországot. És ebben az éneknek is lesz része.” Ádám Jenő, mint a magyar elméleti és gyakorlati ének-zenepedagógia történet kimagaslóan legnagyobb alakja, maga így vall korszakalkotó könyvéről: „Nos, mit írtam? Újat? Nem! Ez az újság inkább óság. Ezzel a módszerrel már ezer éve egy olasz szerzetes tanítgatta kis papjait kottából kántálni. Sok utódja volt, főként a múlt században; köztük magyar is akadt. Mindenhonnan a legjavát, a leghasznosabbját vettem át, de ami a fő, legfontosabb, a tanítás minden mozzanatát a magyar zene lelkének húrjára hangoltam. Valamelyest azért adtam hozzá a magam sokévi gyakorlatából is.

A karmester Ádám Jenőt hadd mutassa be Tóth Aladár nagyszerű zeneíró 1934-beli koncertkritikájának egy részlete: „Händel Te Deuma Ádám Jenő ragyogó karmesteri vezetésével főiskolánk növendékegyüttesének egyik legszebb, legkomolyabb teljesítménye volt. Nem dicsérhetjük eléggé azt a lelkes pedagógiai munkát, mellyel Ádám az intézet énekkarát rövid idő alatt igen előkelő színvonalra tudta emelni. Friss, forró, lüktető élet áradt minden taktusból, és akik itt Händel zenéjét megszólaltatták, azok valóban benne is éltek ebben a fölséges muzsikában.”

Ádám Jenőt szolgálati idejének lejártával ereje teljében nyugdíjazzák. Erről évek múlva egy tőle kapott levélben így nyilatkozik: „Éppen 1960-ban adta ki az obsitomat egy minisztériumbéli rangos egyed, azzal zárva a vitát, hogy – lássa be végre, hogy nem alkalmas az ifjúság nevelésére! – félreálltam... nem pöröltem... letöröltem.”

Jól lehet ezekből a szavakból nagyfokú alázat csendül ki, a levelezést és a feljegyzéseket olvasva meggyőződhetünk, hogy ez Professzor Úrnak élete

végéig fájdalma volt. És azt is megtudhatjuk, hogy a meg nem értés, érdemeinek szándékos elhallgatása mindezt csak tetézte.

Hosszan sorolhatnám Ádám Jenő Professzor Úr áldásos tevékenységét a hazai és a nemzetközi zenepedagógiai szervezetekben. Viszont nem hallgathatom el azt a felbecsülhetetlen missziót, amelyet szerte a világban végzett a magyar zene követeként. A statisztikát maga állította össze: 36 ország 261 (csak a nagyobb) városában járt (számtalan kisebb helységet érintve), 95 előadást tartott magyar közösségekben, 3 egyetemnek volt több hónapig vendégtanára. Szinte hihetetlen, hogyan lehetett testi és lelki energiával győzni mindezt, ismerve a halmozottan tragikus családi hátterét.

Magam életem nagy ajándékának tartom, hogy barátságába fogadott. A Debreceni Kántus tőle kapta az 1972-es Psalmus előadásunk (a feledhetetlen Simándy József szőlőjével) méltatását. A posztumusz Magyar Örökség – díj átadásánál magam mondhattam a laudációt. Kívánsága szerint Farkasréten a Kántus zsoltáréneklésével búcsúztathattuk.

Végezetül én teszem fel a kérdést: Mikor jön el az az idő, amikor a zenésztársadalom, különösen a szűkebb szakma méltó, megérdemelt helyén tartja számon Ádám Jenőt? Amikor kotta-és hangzó anyag formájában hozzáférhetőek lesznek művei. Amikor a Rádió és Televízió archívumainak poros polcra kerülhetnek ma is a lélekig ható előadásai, a vele való beszélgetések, amelyek mindig erőforrásul szolgálhatnak. Nagy szükségünk volna rá a mai már-már emberileg kilátástalannak látszó világunkban.

Faggassuk meg Ádám Jenőt, mit üzen számunkra, az utókornak, a szigetszentmiklósi zeneiskolának, amely célul tűzte ki névadójának, Ádám Jenőnek és életművének őrzését, gyümölcsöző tovább éltetését: „A zeneművészetben különleges nevelőerő rejlik. Élni kell vele és tudni: hogyan! – Hogy mit ér e munka? Aranylón fénylik róla Kodály minden szava. Meghagyta, mi a teendő: Követni kell! – A zenére hangolt tanító legtöbbje kitűnő nevelő. A zenetanítás elemi szinttől a legmagasabb fokig: nevelés! Ez a szellem sohasem húzódhat a módszeres simli merev rácsai mögé. Mert bár lapról olvasni hasznos dolog, ám a hangok között lélekre lelteni az, ami érdemes. A módszer merev öncélúságának elrettentő példáit láttam nálunk is, máshol is. A lelkes iskolai munka, a hangszeres képzés nem csak élményben, még technikájában is nevel. A billentés százféle színe, a vonókezelés finomsága, a fúvás módolgotása, az énekszó költői árnyalása nemcsak kifelé virtuozitás, hanem befelé munkáló virtuális formáló erő is. E munkában minél szélesebb kört magunkhoz ölelni, ez az elsődleges feladatunk. Ehhez tanító kell. – Hát még olyan, aki tanítót nevel! – Elméletieskedő filozofálásban manapság igen csak bővelkedünk. Többet ér az egészséges, céltudatos gyakorlati szellem. A sugárzó szeretet. A szakmában az

első szó azé, aki hivatásának tudatában következetes, őrzi függetlenségét, személyében példamutató. Olyan nevelő, akinek nem csak több megbecsülésre van jussa, aki joggal vár bizalmat, hogy munkájában saját hite erősödjék. – Pedagógiai optimizmus? Az! Kell, hogy az legyen. A legnagyobb munkáról van szó, melynek tartalma és célja: az emberebb ember. „

Ezekkel a gondolatokkal kívánok Mindannyiuknak további örömet adó koncertélményt.

Berkesi Sándor